

סיפורים אובדים ברשת - אינטרנט, נרטיב ומשפט

שולמית אלמוג*

"...כבר התקדמנו עמוק למדי אל תוך עולם חדש ומופלא,
שבו החלומות הדיגיטליים בקושי נבדלים מן הממשות,
ובתוך הקלומציאות החדשה הזאת הולך ופוחת הסיכוי
שימשיכו עוד זמן רב להטריד את שלוותנו אמנים רומנטיים...".
(פיטר קריקסנוב, מתוך אחרית דבר לספר האמן ומרגריטה)**

א. מבוא. ב. נרטיב ומשפט. ג. נרטיב ברשת. ד. המשפט והרשת.
ה. סיום.

א. מבוא

בשנת 1826 קרא אלכסנדר סרגייביץ' פושקין לראשונה, לפני קהל, את יצירתו בוריס גודונוב. פוגודין, סופר ועורך שנכת באירוע, תיאר בזכרונו את תגובת הקהל:

אנחנו כמעט איבדנו את עשתונותינו. גלי חום וקור עברו
בנוכחים. השערות סמרו. לא עמד לנו הכוח להתאפק. מדי פעם
היה קופץ מישהו ממקומו וקורא בקול. שררו לסירוגין דממה ופרץ

* מרצה בכירה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה. רשימה זו היא פיתוח והרחבה של הרצאות שניתנו ביוני 2001 בכנס בינלאומי בנושא "ספרות ומשפט - זיקת גומלין", שהתקיים באוניברסיטת תל-אביב, ובסימפוזיון בנושא "חופש הביטוי באינטרנט - עיון מחדש בשיח הציבורי", שהתקיים באוניברסיטת חיפה. אני מבקשת להודות לפנינה אלון, לטסם פרי ולתמר הראל בן-שחר על עזרתן המועילה במחקר.
** פיטר קריקסנוב, "אחרון הרומנטיקנים", מתוך מיכאל בולגוב, האמן ומרגריטה (פיטר קריקסנוב - מתרגם, ידיעות אחרונות, 1999) 553.

ב. נרטיב ומשפט

אפשר לתאר חלק חשוב מתוך נסיון החיים האנושי בעזרת דימוי מאגר של תכניות סיפוריות, המארגנות חלקים-חלקים מתוך המכלול העצום של המציאות. כל נרטיב יוצר מעין שפה מובחן ומואר בתוך מרחב בלתי-נתפס. למעשה פועלו של הנרטיב הוא העמדת קונסטרוקציה מארגנת.²

אפשר לראות כמעט כל מכנה תרבותי או חברתי כצָבָר של סימבולים, המעורר תגובה רעיונית ורגשית. אולם מהו הכוח ההופך מקבץ של מבעים לאוסף של סימבולים המייצג תופעה מובחנת? מדובר בנושא מורכב, הקשור בגורמים רבים.³ אחד מהחשובים בהם הוא הנרטיב, וזאת בשל כוחו המארגן, כשם שמפרט קאלר:

Stories, the argument goes, are the main way we make sense of things, whether in thinking of our lives as progression leading somewhere or in telling ourselves what is happening in the world. ... [Life] follows not a scientific logic of cause and effect but the logic of story, where to understand is to conceive how one thing leads to another, how something might have come about...⁴

2. ראו: Anthony G. Amsterdam and Jerome Bruner, *Minding the Law* (Harvard University Press, 2001), 116 על מרכיביו של הנרטיב בהוויה האנושית ראו: Michael Roemer, *Telling Stories* (Rowman & Littlefield Publishers Inc., Maryland and London, 1995); Jonathan Culler, *Literary Theory: A Very Short Introduction* (Oxford University Press, Oxford, 1997), 83-94; Peter Brooks, *Reading for the Plot: Design and Intention in Narrative* (Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1988), 3-36
3. לעיון מעניין בנושא זה ראו: Goran Aijmer, "The Symbolical Project", 13(1) *Cultural Dynamics* (2001) 66

The sphere of symbolic creation suggests studies of how textures of complex iconology are accomplished by an integration of less inclusive icons into ever more comprehensive symbolic clusters. The grammar of such iconic image-making is one of architecture rather than syntax. What we are dealing with is a sort of "concrete" ... compositional process, a creation independent of mundane facts (69, רשם).

4. קאלר (לעיל, הערה 2, 83-84). והשוו לדבריו של אדוארד בונדי: "A culture's story is a plot which binds its people to their place and means of existence. It gives life meaning and so it is the source of judgement". Edward Bond, *The Hidden Plot: Notes on Theatre and the State* (Methuen, London, 2000), 3

קריאות. הקריאה הסתיימה. הסתכלנו זה בזה ארוכות, עד שהסתערנו על פושקין. החלו חיבוקים, מהומה, פרצו הצחוק והדמעה, נשפכו הכרכות.¹

קשה להעלות על הדעת סיפור כלשהו - יהיו איכויותיו הפואטיות והתוכניות מרשימות ככל שיהיו - אשר יפיק מקהל נמענים כן-ימינו היקסמות כזו או תגובה דומה בעוצמתה. הדעיכה העכשווית של יכולת הסיפור לגעת בנו היא אחת מתוצאות-הלוואי של השינויים התרבותיים מרחיקי-הלכת שידעה המאה העשרים וישנם גורמים רבים שהובילו לעברת. מאמר זה ינסה לבחון השערה שעל-פיה אחד הגורמים המשמעותיים בהקשר זה הוא האינטרנט.

התנחה ועומדת ביסוד הדברים הנאים היא, כי האינטרנט אינו רק טכנולוגיה מאתגרת, אלא גם מייצג שינויים והתפתחויות של פרקטיקות תרבותיות. בין השאר, השינויים האלה רלבנטיים לכישורים ול יכולת שלנו להיות מספרי סיפורים וקולטי סיפורים. לפני שארחיב על כך חשוב להדגיש כי לתופעת האינטרנט נקשר אשכול נרחב מאוד של השפעות והשלכות. ישנם כמובן הבדלים של ממש בין ההשלכות של השימושים והאפשרויות השונים השמונים ברשת. כך, למשל, שימוש בדואר אלקטרוני, היפוש תשובה ממוקדת לשאלה ספציפית, עריכת מחקר בעזרת מנועי-חיפוש המאפשרים הצלבת מידע בין ריכוזי מידע, שימושים מסחריים, אמנותיים, פוליטיים ורבים אחרים - לכל אחד מהשימושים האלה נודעות משמעויות נפרדות. הדברים הנאים אינם מבקשים לכנס את אשכול המשמעויות הזה תחת מכנה משותף אחד, אלא לתאר זווית אחת של מה שניתן לכנות "תרבות האינטרנט" או "חווית האינטרנט", שבמרכזה ניסיון לקשור בין חווית האינטרנט ובין פגיעה ביכולת ליצור סיפורים ולהקשיב לסיפורים.

חלקו הראשון של המאמר יפרט טענה, שעל-פיה הנרטיב הוא כלי חיוני לשם כינון הכנות משפטיות ותפקודו השוטף של המשפט. לצורך מיפוי הקשרים בין נרטיב למשפט אעשה שימוש בשני מונחים: סיפורים מכוננים וסיפורים פונקציונליים. בהמשך יעסקו הדברים בטיעון שעל-פיו חווית האינטרנט יוזמת ומקדמת כמה שינויים של ממש בפרקטיקות הקשורות ביכולת לספר סיפור ולהקשיב לו. כשם שיפורט ויודגם בחלקו האחרון של המאמר, לשינויים אלה נודעת משמעות חשובה בשדה המשפט: שכן הם נוגעים לסיפורים מכוננים, לסיפורים פונקציונליים, לאופן שבו אנו תופסים את המשפט, וכן לאופי הציות, התקוות והדרישות שאנו תולים בו. בסיכום הדברים תובא השערה, שעל-פיה הקשר בין הרשת לסיפור יניב בעתיד שינויים של ממש הן באופן השימוש בנרטיבים הן באופן הכנת המשפט.

1. התרחשות זו מתארת אלנה לויסן, שאף הרגמה לעברית את דבריו של פוגודין, באחרית דבר לספרו של אלכסנדר סרגייבין "פושקין, הכושי של פטר הגדול (רנה לויסון - מתרגמת, הקיבוץ המאוחד, תשס"ב), 267.

אנו תופסים את המשפט, את הציפיות שלנו מהמשפט ואת הדרכים הפוטנציאליות לשנינו. הסיפור המכונן העומד בדקת תופעת המשפט הוא סיפור המעבר משלטון הכוח לשלטון החוק, שלו וריאנטים מיתיים רבים. גרסה כלשהי של סיפור מכונן נמצאת תמיד בקצק של כל מערכת משפטית. סיפור מכונן מתחזק באופן שוטף את תפיסת המשפט כחברה ואת הלגיטימיות והסמכות שלו. סביב לסיפור כזה מתלכדים הסימבולים, הידע והפעילות שנקשרים בדעיון המשפט.

הסיפורים המכוננים מופיעים בכמה שדות ורבים מהם מצויים בציירות ספרות. אחד המבנים הספרותיים הידועים ביותר העוסקים בדקת כינון המשפט הוא סיפור משפטו של אורסטס שרצה את אמו, המלכה קליטימנמסרה. על עוצמתו של הסיפור מעידה העובדה, כי זהו המקרה היחיד שבו נשתמרו שלוש טרגדיות של שלושה מחברים על אותה פרשה: הטרילוגיה של אייסקילוס - האוריסטיאה, אלקטרה של סופוקלס ואלקטרה של אוריפידס.⁹ האוריסטיאה מתארת שרשרת ארוכה של מעשי רצח ושפיכות דמים, שבסופה רוצח אורסטס, בנו של אגממנון, את אמו ואת מאהבה כגאלתידס על רצח אביו ועקב כך נרדף על-ידי האריניות, אלות גאולת-הדם. אורסטס נמלט מארגוס לדלפי, ומשם - לאתונה. האלה אתנה מציעה ליישב את הסכסוך באמצעות עריכת משפט ומייסדת על הר האריאופוס את בית-המשפט הראשון של העולם העתיק. במשפט יוצא אורסטס זכאי והוא רשאי לחזור לארגוס. בכך מביאה אתנה לידי קץ מעגל אלימות נורא, שהעב במשך דורות על החברה כולה, ומייסדת את שלטון החוק.¹⁰

נרטיב מכונן שכיוונו הפוך מתמקד במעבר מ"תור הזהב" אידיאלי, שבו לא היה צורך במשפט, לעבר קיום אנושי פגום שהצריך את כינון המשפט.¹¹

8. אהרן שבתאי, מבוא למחזה אלקטרה של סופוקלס (אהרן שבתאי - מתרגם, שוקן, תשס"ב).
9. הטרילוגיה מורכבת מן המחזות "אגממנון", "נושאת הנסיכה" ו"נוטות החסד" (אהרן שבתאי - מתרגם, שוקן, תשנ"א).
10. לפירוט ראו עדי פרוש, "נקמה, צדק ותפקידו של בית המשפט במחזה 'נוטות החסד' של אייסקילוס", מחקרי משפט יח (תשס"ב) 147. כשם שמציניות יואק וסילבי, אותם סיפורים המכוננים את ההגמוניה עשויים לסייע במהלך התהווה תחתיה, הדרך שבה אנו תופסים את הסיפורים תלויה בתנאים החברתיים הנוגעים. ראו: Susan S. Silbey and Patricia Ewick, "Subversive Stories and Hegemonic Tales: Toward a Sociology of Narrative", *Law & Society Rev.* (1995) 197, pp. 212, 222. כך גם באשר לסיפורים מכוננים, שלעתים יש בהם רבדים המאפשרים קריאות דיכוטומיות. ראו, למשל, את הקריאה לאוריסטיאה שמציעה מריה אריסטודמו, הראה בציורה נרטיב חתרני, שבמקדו מאבק כוח מודרני, המסתיים בנצחון המבנה הפטריארכלי המושתת על שליטה גברית: Maria Aristodemou, *Law & Society Rev.* (2000), 58-80.
11. לתיאור מיתוס "תור הזהב" ראו אהרן שבתאי, המיתולוגיה היוונית (ספרי תל אביב, תש"ס), 30-27.

רשימה זו אינה מיועדת לסקור את מכלול השפעותיו ותפקודיו של הנרטיב בתחום המשפט - נושא המניב שיח מחקרי מגוון. לצורך המשך פיתוחם של הדברים אסתפק בשרטוט ראשוני של מעין "מפת נרטיבי", המיועדת לתאר את רוחב השתרעותו של הנרטיב בשדה המשפט ואת האופנים שבהם משתרגים המשפט והנרטיב באמצעות שני סוגי סיפורים הולבנטיים למשפט - סיפורים מכוננים וסיפורים פונקציונליים.

גלנוול ויליאמס הגדיר את תופעת המשפט: "a collection of symbols capable of evoking ideas and emotions, together with the ideas and emotions so evoked".¹² מזהו הכוח הנוטל מבנים מסוימים והופך אותם לסימבולים המייצגים את "תופעת המשפט"? האם אפשר לאתר, להגדיר ולתאר את הרגע החמקמק שבו מגיח המשפט מתוך מציאות נטולת משפט? דרידה ניסח את השאלה כך: "How are we to distinguish between the force of law of a legitimate power and the supposedly originary violence that must have established this authority?"¹³

דרידה מדיגש את האלימות המאפיינת את רגע כינון המשפט, אולם גם אם אפשר לזהות בדקת המעבר איכות אלימה, הכרוכה בצורך להפוך משטר נורמטיבי למוחי, מתלוות אליו גם תוכנה או האדה הנוצרת לעתים דרך כוחו של הסיפור. תוכנה כזו מלווה בהכרח את רגע כינון המשפט ומאפשרת לנו להשלים עם מרותו - עם האלמנט הכופה או האלים הכרוך בו. התרחשות כזו מאפיינת סיפורים מכוננים, המעצבים את הדרך שבה

5. סקירה מקיפה של המחקר המשייך לתחום המשפט והספרות ועוסק בנרטיב ובמשפט מציגה Guyora Binder and Robert Weisberg, *Literary Criticism of Law* (Princeton, 2000), 201-287.

6. ראו: 71, ויליאמס טוען כי אי-אפשר לעשות הבחנה חדה בין מרכיביה השונים של הגדרתו: "We need not dispute whether it is primarily symbol or primarily emotion; Sometimes one, sometimes another aspect may be predominant, but usually all three are inseparably connected".¹⁴ השוו זאת לקאן, הכותב על קונספציית המשפט: "This myth of law is composed of an aggregation of ideas, values, and symbols linked by historical circumstance" (Paul W. Kahn, *The Reign of Law: Marbury v. Madison and the Construction of America* (Yale University Press, New Haven, 1997), 3).

התייחסותו של רייקר להשיבות העלינה של סמלים, כפי שהוא מצוטט על-ידי תומפסון: I am convinced that we must think, not behind the symbols, but starting from symbols, ... that they constitute the revealing substrate of speech which lives among men. In short, the symbol gives rise to thought (John B. Thompson, *Critical Hermeneutics: A Study in the Thought of Paul Ricoeur and Jurgen Habermas* (Cambridge University Press, Cambridge, 1981), 6).

7. ראו: 11, Jacques Derrida, "Force of Law: The 'Mystical' Foundation of Authority", *Cardozo Law Rev.* (1990) 919, p. 927.

נרטיב מכונן כלשהו עומד כל העת ברקע המשפט, גם אם אין מודעים לו וגם אם אין מתייחסים אליו ישירות. סביבו מתלכדים המבצים הקשורים במשפט והופכים לאוסף מובחן, המעורר רעיונות ורגשות.¹²

סיפורים מכוננים נובעים ממקורות תרבותיים שונים, ובהם כתבים דתיים, הנת פילוסופיות ופוליטיות ואירועים היסטוריים. כך, למשל, בול מראה כמה מרכזי תפקידם של סיפורי המקרא בעניין יצירתה של תפיסת המשפט שלנו.¹³ סיפור מתן התורה למשה על הר סיני והאופן שבו מייצג משה גם את האל וגם את בני העם היהודי משמש בעיניו נרטיב ראשוני של סניגוריה במיטתה, העשוי להיות דגם לעריכת דין עכשווית.¹⁴ סיפורת של רהל המבכה את בניה ותשובתו של האל יוצרים נרטיב סיוד, שבמרכזו יכולתו של המשפט לספק מענה בסיטואציות טעונות רגשית והוא רלבנטי לסוגיות עכשוויות, כגון תפקיד ההגשות בהליך שפוטני.¹⁵ גם אם רקעם של סיפורי המקרא דתי, רישומם קיים ועומד תמיד ובכל קהל.¹⁶

מילר עמד על תכונתם של סיפורי-סיוד – יהיה מקורם ספרותי, דתי, היסטורי או אחר – a peculiar and unexpected relation between the affirmation of universal

12. ברעיון דומה דן רוברט קאבר, שכתב: "For every constitution there is an epic, for each: decalogue a scripture" (Robert M. Cover, *Narrative, Violence, and the Law: The Essays of Robert Cover* (Marta Minow, Michael Ryan and Austin Sarat - eds., University of Michigan Press, Ann Arbor, 1992), 96)

13. "law and narrative are inseparably related. Every prescription is insistent in its demand to be located in discourse - to be supplied with history and destiny, beginning and end, explanation and purpose" (Milner S. Ball, *Called By Stories* (Duke University Press, Durham, 2000), 12)

14. "I believe that the broad narratives of justice and injustice (in the book of Genesis) are more enduring than the often, narrow, time-bound, and sometimes derivative rules of the Bible... The biblical narratives, especially in Genesis, are as fresh, as relevant, as provocative, and as difficult as they were in ancient times... the early biblical narratives have few peers in the history of provocative texts on the human condition" (Alan M. Dershowitz, *The Genesis of Justice* (Warner Books, New York, 2000))

15. "I believe that the broad narratives of justice and injustice (in the book of Genesis) are more enduring than the often, narrow, time-bound, and sometimes derivative rules of the Bible... The biblical narratives, especially in Genesis, are as fresh, as relevant, as provocative, and as difficult as they were in ancient times... the early biblical narratives have few peers in the history of provocative texts on the human condition" (Alan M. Dershowitz, *The Genesis of Justice* (Warner Books, New York, 2000))

16. "I believe that the broad narratives of justice and injustice (in the book of Genesis) are more enduring than the often, narrow, time-bound, and sometimes derivative rules of the Bible... The biblical narratives, especially in Genesis, are as fresh, as relevant, as provocative, and as difficult as they were in ancient times... the early biblical narratives have few peers in the history of provocative texts on the human condition" (Alan M. Dershowitz, *The Genesis of Justice* (Warner Books, New York, 2000))

17. לכאורה הקשר בין חוק לסיפור מסוים או נרטיב בכלל עשוי להיתפס כמקרי או כשטחי, אולם לאמיתו של דבר לא ניתן להפריד בין אתיקה לנרטיב: "not because stories contain the thematic dramatization of ethical situations, choices and judgments, but... because ethics itself has a peculiar relation to that form of language we call narrative"¹⁸ כמלים אחרות: עצם היכולת לבטא דבר-מה כמבע סיפורי היא המעניקה לו תקפות אתית. התצורה הלשונית והרעיונית המכונה נרטיב היא ההופכת מבנה סיעוני או נוסחה למבצים הטעונים משמעות אתית, המאפשרת לקשר אליהם מעמד מכללי או לגזור מהם חוקיות. בלא נרטיב מתקף, החוק, המיעון והכלל הם בבחינת קליפות ריקות, שאין מאחוריהן תוכן ממשי.¹⁹

סיפורים מכוננים משנים מגדירים ומעצבים את הקטיגוריות המשפטיות ואף את הקונספציות והעקרונות המשפטיים.²⁰ כך, לדוגמה, כדי שמושגים כמו "אחריות" או "חברת" יישענו במשמעות נתפסת, יש לעשות שימוש בסיפורים מארגני-משמעות. כשם שמצינים ביגד ווייטר, מושג האחריות המשפטית מחייב עשיית שימוש בנרטיב המקשר בין נוק ובין דמות שאפשר לתלות בה אשם בגין הנזק.²¹ נרטיב מכונן בסיסי עומד ביסוד דיני הקניין וזה של ועל-כן אני רשאית לעשות בו כרצוני, דיני החוזים והתקשרות עמד בהסכם המחייב את שנינו, המשפט החוקתי (גרסה כלשהי של סיפור האמנה החברתית), המשפט הפלילי (על פגיעה ביחיד תעניש החברה) וכדומה.

17. ראו: J. Hillis Miller, *The Ethics of Reading* (Columbia University Press, New York, 1987), 2

18. שם, 3. מילר עוסק במורכבות הקשרים שבין חוקיות מוסרית ובין נרטיב: "[T]he moral law gives rise by an intrinsic necessity to storytelling, even if that storytelling in one way or another puts in question or subverts the moral law" (Hillis Miller, *The Ethics of Reading* (Columbia University Press, New York, 1987), 2)

19. יצוין כי כאן סמון עוד קושי רעיוני, שגם המשפט גם הספרות מתמודדות עמו באופן רצוף. מה מעניק למבע ייחודי מעמד מכללי, בעל תוקף רחב? היליס מילר, במאמר העוסק בכוח המחוקק של הסיפור, מנסח את השאלה כך: "Both law and literature depend on resolving the vexed question of the validity of example, or, in traditional rhetorical terms, the validity of synecdoche, part standing for whole" (J. Hillis Miller, *Topographies* (Stanford University Press, Stanford, 1995), 82)

20. זהו פועלו של המשפט: עריכת מסמורפוזה והתפתח מקרה הפירסי לכלל או, אם לאמץ את מונחיו של מילר, מעניק תוקף מחייב לסיגנודוכה.

21. לעניין חשיבותה של השיבה קטיגורית לעיצוב המשפט והקשרים בינה ובין נרטיב ראו: אמסטרדם וברונר (לעיל), הערה 2, 141-140.

22. ראו ביגד ווייטר (לעיל), הערה 5, 264.

המשפט.²⁶ אולם אין בכוחן של ההסתיוגיות הללו לשמש את תלותן של המשפטים ככולתנו ליצור סיפורים ולהאיזן להם. הנרטיב חיוני הן לשם כינון ההכרה במשפט והנגנה על הלגיטימיות הסימבולית שלו, והן לצורך תפקודו השוטף.

ג. נרטיב ברשת

הרשת מציעה חיבור רצוף למונח נחונים עצום והולך ומתרחב.²⁷ כידוע, האינטרנט הוא כלי יעיל ביותר לצרכים מעשיים שונים, כגון איתור מידע, תקשורת ואף סוגים שונים של יצירה אמנותית. מעבר לכך, רבים נפנים אל המחשב לבידור ולפעילות פנאי.²⁸ ההתחברות לרשת מעמידה לרשותנו באופן מיידי את מכלול המידע המצוי בה, אלא שתוצאות החשיפה לרימה רצופה של מידע שכמותו הולכת וגדלה עשויה להיות אובדן היכולת להבחין או להגדיר חלקים מובחנים ובעלי משמעות בתוכו. אובדן זה הוא בעל משמעות רבה לעניין הכישורים הנרטיביים.

כפי שמציין פיטר ברוקס, לנרטיב יכולת לחלץ משמעות מתוך זרימה טמפורלית.²⁹ הנרטיב, באמצעות התייחסותו הייחודית להתחלה ולסוף,³⁰ יוצר מבנה שעניינו ממדי זמן שונים והקשרים ביניהם. קליטת סיפור מחייבת יכולת לזהות מבנים של זמן.³¹ המבנים

26. ראו פיטר ברוקס, "משטור סיפורים", מחקרי משפט יח (תשס"ב) 249. ראו גם יונתן יובל,

27. "צדק נרטיבי", מחקרי משפט יח (תשס"ב) 283.

28. אחד הנסיגות להשב את כמות המידע באינטרנט, בפרט, מצוי במחקר שנעשה על-ידי בית-הספר בכלל, מדי שנה ואת כמות המידע שבקליפורניה. מחקר זה עולה ש-1.5 אקסיבט לניחול מידע ומערכות באוניברסיטת ברקלי שבקליפורניה. מחקר זה מוכפל בכל שנה. מבחינה מעשית ברור כי מידע מקורי נוצר במהלך שנת 1999 וכי נתון זה מוכפל בכל שנה. מבחינה מעשית ברור כי קשה מאוד להשתלט על כמות כזו של מידע. הקושי מתבטא בניחול המידע בעילות, שכן יכולתנו לאחסן מידע גוברת במהירות על יכולתנו להפיש, לאחר ולהציג אותו. ראו: "יכולתנו לאחסן מידע גוברת במהירות על יכולתנו להפיש, לאחר ולהציג אותו. ראו: <http://www.sims.berkeley.edu/how-much-info>"

עוד ראו בהקשר זה את דבריו של ספקטר: There are now more than a billion pages on the World Wide Web, all loosely tied together by seven billion annotated links... which is at least one link for every person in the planet. Each day, more than a million pages are added... For the first time in history, people everywhere have access to the writing of a large - and growing - percentage of the earth's population (Michael Specter, "Postcard from Silicon Valley", *The New Yorker* (29.5.00) 88).

29. ראו ברוקס (לעיל, הערה 2), 90.

30. ראו שם, שם.

31. ראו בהקשר זה את דבריו של מילר: "There is no theory of ethics, no theory of the moral law... without story telling and the temporalization (in several senses of the word) which is an intrinsic feature of all narrative" (מילר (לעיל, הערה 17), 23).

פונקציונליים מצויים בכל רובד של השיח המשפטי היומיומי. הפעילות המשפטית מבוססת על היכולת לזהות סיפורים ולעבד אותם בדרכים שונות.

פלאסינגר, אבל וסאראט מתארים כיצד המהלך שבסופו מוגשת תביעה מונע באמצעות נרטיב. כדי להחליט על הגשת תביעה, למרות הידיעה בדבר הקושי הכרוך בהגשת התביעה הרצויה, על התובעת לזהות את עצמה כמי שנגרמה לה פגיעה, לזהות מי האחראים בעיניה לפגיעה ולהחליט על מעין מסע-משימה (quest) שיעוד הוא קרב אשר יוכל אל הפיצוי הצורך. מהלך כזה, שבמרכזו יצירת מסגרת סיפורית (narrative framing), הוא חיוני לצורך תפעולם של חלקים רבים במכונת המשפט.²²

נרטיבים פונקציונליים מופיעים בהקשרים רבים נוספים. כך אפשר לתאר חלק ממלאכת השיעון המשפטי כבחירה בין אירועים והתרחשויות וארגום הנרטיבי. חלק מהפעילות המשפטית היא הכרעה בין סיפורים מתחרים. מטרת התביעה במשפט פלילי היא להציג כרוניולוגיה של אירועים או סיפור באופן שישכנעו כי בוצעה עבירה. מטרת ההגנה היא להציג סיפור אחר אשר יפריך את קודמו. לאחר שבית-המשפט מכריע, הוא מציג לעתים את ההכרעה באמצעות יצירת סיפור משל עצמו.

נרטיבים פונקציונליים נוצרים ומתפרשים בלא הרף על-ידי תובעים ותובעים, נאשמים ועדים, עורכי-דין ומושבעים. נרטיבים פונקציונליים מסוגים שונים פועלים בורות שונות בתוך שדה המשפט. סיפורים הנוצרים במסגרת הליך שיפוטי שונים מסיפורים שהצדדים משתמשים בהם במסגרת מולכים של עסקות סיעון,²³ ושחקנים שונים בבית-המשפט (שופטים, מושבעים, עדים ופדליקטיים) - מייצרים סיפורים בעלי אפיונים שונים.²⁴ למרות חיוניותו של הנרטיב, הקשרים בינו ובין המשפט הם אמביבלנטיים. כשם שמטעים סאראט, הקשרים בין משפט לשפה ותפיסת המשפט כעיסוק "ספורטי" עשויים להתפתח כמאיימים שמוש שיש בהם כדי להבלית את התיבטים המניפולטיביים של העשייה המשפטית ולערער תפיסות שעל-פיהן המשפט הוא אובייקטיבי ובלתי-מוטה בכל מהלכיו.²⁵ אכן, המשפט מטיל מגבלות מסויגים שונים על השימוש בנרטיב. לבאים שערי המשפט אין מתירים לספר את סיפורם באופן חופשי, מלא ובהתאם לבחירותיהם הסגנוניות והיצירתיות. למשפט כלים שבאמצעותם הוא מפקח על טיב הסיפורים הנודרים לתחומו. בין הכלים האלה כללי פרודורה וראיות, מטרת המגדירות את הדוקטרינות המשפטיות השונות וקונבנציות שיח המעצבות את דרכי השימוש בנרטיב בתוך

22. ראו: William L. Felstiner, Richard L. Abel and Austin Sarat, "The Emergence and Transformation of Dispute: Naming, blaming, Claiming...", 15 *Law & Society Rev.* (1980-1981) 631

23. ראו: Douglas M. Maynard, "Narratives And Narrative Structure in Plea Bargaining", 22 *Law & Society Rev.* (1988) 449, p. 479

24. ראו: W. Lance Bennet and Marta Feldmen, *Reconstructing Reality in the Courtroom*: XI (Tavistock Publications, London, 1981).

25. ראו: Austin Sarat, "Editorial Introduction", *The Rhetoric of Law* (Austin Sarat and Thomas R. Kearns - eds., University of Michigan Press, Ann Arbor, 1994) 1

האלה עשויים להיות מורכבים. כריסטיאן מץ דן בדואליות הסמפורלית שבנרטיב. בצד ציד הזמן שעליו ממוקמת ההתרחשות קיים ציד-הזמן שעליו ממוקם האופן שבו מסופרת ההתרחשות. הדואליות הזו מאפשרת ליצור "זמן נרטיבי" מיוחד (למשל: לסכם כמה שנים של חיי הגיבורה בשני משפטים). מן מעמיד אותנו על יכולת המיוחדת של הנרטיב:

[It] invites us to consider that one of the functions of narrative is to invent one time scheme in terms of another time scheme - and that is what distinguishes narrative from simple description (which create space in time), as well as from the image (which creates one space in another space).³¹

הבחינה זו בין הסיפור לאימג' רלבנטית מאוד להמשך הדברים. הרשת כוללת מצבור עצום של אימג'ים שקשה למקמם על צירים כרונולוגיים. הריבוי, הגיוון והאינסופיות ברשת הופכים למהות, ומהות זו - על-פי הראייה שאני מציעה - היא

אנטי-סיפורית.³² לפני שאפרט אני מבקשת להתייחס לסענה שעל-פיה יצר האינטרנט שיח נרטיבי חדש עם מאפיינים ייחודיים. החידוש הנרטיבי שברשת בא לידי ביטוי דווקא באמצעות האיכות ה"ליניקת" - האפשרות הזמינה לקפיצה מקישור לקישור. על-פי תפיסה כזו, לפנינו

31. ראו: Metz, "Notes Toward a Phenomenology of the Narrative", *The Narrative Reader* (Martin Mcquillan - ed., Routledge, London and New York, 2000) 86, p. 87

32. עם זאת יצוין, כי רישומה של החשיפה לרשת עשוי להשתנות מתבהרה לחברה. ברשימה

המתארת את החידה המוריה של טכנולוגיית האינטרנט להוודו, דנה נאורה שם-שאל בדמיון שבין החוויה הקיומית בהוודו ובין החוויה הקיומית של הרשת, ובהבדלים בין הדרך שבה נתפסת הרשת במערב ובין דרך תפיסתה בהוודו, כמאפיינים את השוני התרבותי העמוק:

אם למערכ היה קשה להתרגל לגורש של הרשת, לריבוי מקורות המידע, הדעת והמגמות, הרי שהתרבות ההודית סופגת את הריבוי הזה ומיצרת אותו... הכל אפשרי והכל נבדל לזופו, ואם קישור מסוים לא הוביל אותך למקום הרצוי - בחר בנתיב אחר. כך הם הוודים באמונתם, בתום, באורח חייהם, וכך מתנהגת הרשת. הרי לאקשמי, האלה בעלת שש הידיים הישובה על עלי הללוס, היא התגלות אחרת של וישנו. האל וישנו מופיע בדמות גבר או אשה, אך בדמותו הנקיאת הרייירה הוא חצי גבר וחצי אשה, ובדמותו כנגש, אל החוכמה, הוא בעל ראש של פיל. ריבוי האלים, ריבוי השפות, ריבוי האנשים - כל אלה מצביעים על כך שהוודים כבר זומן חיים עם גודש מידע, מהסוג שמפידר את המערב בזמנים האלה. הם דווקא מסתדרים עם זה טוב מאוד (נאורה שם-שאל, "סייבר הוודו", מסע אחר 112 (תשס"א) 58, עמ' 66).

נרטיב קונטמפוררי, אנטי-לינארי, שאנו יוצרים אותו באופן אינטראקטיבי ואישי. על-פי תפיסה זו, הרשת היא מעין "שוך סיפורים" ענק, המציע לבחירתנו מגוון עצום של נרטיבים המוגשים לעינינו, ואם נבחר בכך - גם להתעבותנו. דוגמה לאינטראקטיביות ולשטטוש הגבולות בין הקוראים לכותבים ברשת העשויה לאפיין את חוויית הרשת היא תופעת ה-Weblogs, אתרים אישיים המשמשים את יוצריהם כבמה להבעת רגשות ומחשבות, לפרסום שירים וסיפורים ולשיתוף קהל הגולשים בלינקים אהובים. כיום קיימים כחצי מיליון Weblogs וכל ארבעים שניות נוצר Weblog חדש.³³ מתארים אכן, תיאורטיקנים של היפרטקסט, כמו ריצ'רד לאנהאם וג'ורג' לנדאו, מתארים צורות שיח חדשות, המאפשרות ואף מעודדות אינטראקטיביות ציורית.³⁴ אמנם, אינטראקטיביות עשויה לחוות גורם המעשיר נרטיב. בטרנספרם שנדי - יצירה מפורסמת שראתה אור (כרכים-כרכים) בין השנים 1759-1767³⁵, והיא בבחינת "היפרטקסט" מרתק שהקדים את זמנו - כותב לורנס סטרן:

הכתיבה, בהיותה עשויה כהלכה (ומובטח לכם שכתובתי שלי נחשבת כזאת בעיני, אינה אלא שם נרדף לשיחה: כמו ששום אדם ברדיעת, בהיותו שרוי בחברה הגונה, לא יעז לומר הכול; - לא שום סופר, שהלכות דרך-ארוץ וגיזוני הנימוס הטוב נהירים לו, לא ירשה לצעמו לחשוב הכול; הכבוד הגדול ביותר שאותה יכול לעשות להבנתו של הקורא, הוא לחלק עמו את הדברים הלך כחלק, כיאה לידידים, ולהניח משהו לדמיונו שלו, כמו גם לדמיוןך אתה.

אשר לי, איני חלל להחמיא לו בדרך זו, ומשתדל כמיטב יכולתי להטריח את דמיונו כשם שאני מטריח את זה שלי.³⁶

33. לוי כותב על המוטיבציות המניעות את יוצרי ה-Weblogs: "Motives include a blogger's need for attention, a mania to share information and, above all, a desire to be a participant". Steven Levy, "Living in the Blog", *Newsweek* (26.8.02) 44, p. 45. ראו: Richard A. Lanham, *The Electronic Word: Democracy, Technology and the Arts* (University of Chicago Press, Chicago, 1993); George P. Landow, *Hypertext: The Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology* (The John Hopkins University Press, Baltimore and London, 1992)

34. הלומה ב"אנרכית מידע": Henry Jenkins, "The Work of Theory in the Age of Digital Transformation" *A Companion to Film Theory* (Toby Miller and Robert Stam - eds., Blackwell Publishers, Oxford, 1999), 247.

35. ראו לורנס סטרן, *טרנספרם שנדי* (אסתר כספי - מתרגמת, מוסד ביאליק, תשנ"ג).

36. ראו שם, 82.

המשמ; - הן רוח החיים של הקריאה ונשמת אפה; - סול אותן מספר זה, למשל, -
 ונסלת עמן את הספר עצמו; - תורף-עד מקפיא ישרוך בכל דף שבו.³⁹
 אולם, וזה העיקר, הדיגרסיות חייבות להיות נשלטות ומתוכננות: "כפי שנוכחתם
 לדעת, כולן מכוונות כראוי, - ואני מדג מעניין לעניין, הרחק ולעיתים קרובות, ...
 בכל זאת, אני מקפיד תמיד שיעיקרו של העניין לא יקפא על שמריו בהיעדרו."⁴⁰
 טעמן של הפרוגרסיות והדיגרסיות אחד הוא: "כשאדם מספר סיפור... הוא חייב
 להתקדם ולסגת חליפות כדי לקשור את כל הדברים לאגודה אחת בדמיונו של הקורא."⁴¹
 אמנם, זהו לב העניין; עשייה נרטיבית, גם אם היא "קונפניתי" כמו זו של סטון ולה
 ממדים אינטראקטיביים, מגיעה בסופו של דבר לנקודה שבה נקשרים הדברים לאגודה
 אחת בדמיונו-שלנו.

נרטיב חייב להיות מובנה, גם אם מדובר במבנה "פרוע", יצירתי, מפתיע והרפעימי.
 לסיפור חייבים להיות ממדים הוולמים את יכולת הקליטה האנושית. הרשת היא צֵבֶר
 נתונים שממדין גלשו מעבר ליכולת השליטה האנושית. ממדים אלה אינם מאפשרים לנו
 "לקשור את הדברים לאגודה אחת" ויש בהם אפילו כדי לפרק את האגודות שכבר נקשרו
 בדמיונו ובתודעתנו.
 כדי להאיר נקודה זו אני מבקשת להתבונן בסיפור הקצר של חורחה לואיס בורחס,
 האלף.⁴² הסיפור, שזה שמו גם במקור הספרדי (El Aleph), התפרסם לראשונה בשנת
 1945. בורחס עצמו מופיע בו כאחת משתי הדמויות המרכזיות. הדמות השנייה היא זו של
 המשרד קרלוס ארנטינו דגרי. דגרי חושף בפני בורחס את האלף שגילה בפגית מרתף
 הבית עוד בילדותו. האלף - הוא מסביר לבורחס - הוא נקודה במרחב שכלולת בה כל
 הנקודות האחרות; היא המקום שכל המקומות בתבל נמצאים בו ונראים מכל הזוויות. אך
 לתאר את האלף? "כאן" - כותב בורחס - "מתחיל ייאושי כסופר... אך אעבר לזולתי
 את האלף האינסופית, שיכרוני הנרעש צר מהכילה? ... אין כל פתרון לבעיה המרכזית:
 הצורך לפרוט לפרטים, ולו באורח חלקי, מכלול אינסופי."⁴⁴

39. ראו סטון לעיל, הערה 35, 58.
 40. שם, 57.
 41. שם, 320.
 42. ראו חורחה לואיס בורחס, האלף (יורם ברנובסקי - מתרגם, הקיבוץ המאוחד, תשי"א, 114.
 ברנובסקי מציין בהערות העורך, כי הסיפור נדפס לראשונה ב-1945 בכתב-העת *Sir*.
 43. כך כותב בורחס באשר לשם הסיפור: "זשם, כידוע, הוא שמה של האות הראשונה
 באלף בית של לשון הקודש. דומה כי החלטו על המעגל שבסיפורי אינה מקרית. בקבלה
 מסמנת אות זו את האינסוף, את האלוהות הצרופה והלא מוגבלת; נאמר גם שצורתה צורת
 אדם המצביע על השמים ועל הארץ, לרמו בכך על היות עולם של משה ראי לעולם של מעלה"
 (שם, 128-127). ראו גם: Funk and wagnalls (Volume I, *The Jewish Encyclopedia*
 Company, New York and London, 1901), 438.
 44. ראו בורחס לעיל, הערה 42, 124.

למעשה מתאר סטון מעין אינטראקטיביות המתרחשת במהלך הקריאה, אלא שיש הבדל
 של ממש בין קריאה פעילה ויצירתית של סיפור שיש לו יוצר או יוצרת ובין
 האינטראקטיביות ברשת. במקרה הראשון אנו מגיבים לנרטיב שחובר במיוחד לצורך
 תגובתנו. המעורבות שלנו נובעת מתוך נרטיב ספציפי, קשורה אליו ומגיבה אליו.
 במקרים רבים היא מצמיחה שיח עשיר היוצא מן הסיפור ומרחיב את מעגליו.
 סוג נוסף של אינטראקטיביות נוצר באמצעות היתשפותם של בני-אדם לאותם
 קולקטיביים. הנרטיב הוא אחד המכוננים החשובים של ההבנות האלה, המשמשות
 בסיס לפעולה אנושית פלורלית, לשוניים, לצמיחה ולהתפתחות.³⁷ מתוך החשיפה
 האינדיבידואלית אל הסיפור נוצרת מעין תודעה קולקטיבית, שהיא בסיס לפעולה
 משותפת.

הרשת מקשה הן על תבניות נרטיביות אישיות הן על הסיפורים הקולקטיביים להיווצר
 ולהתקבע. במידה רבה, הרשת אינה מאפשרת עיצוב ציר טמפורלי הנדרש לצורך יצירת
 כל נרטיב משמעותי.³⁸ אינטראקטיביות של גלישה אינה טוענת את הצירופים המקריים
 שנתקלנו בהם במשמעות נרטיבית. זוהי אחת ההשלכות של ריבוי אפשרויות הבחירה
 ברשת. ריבוי זה תובע קצב תזויתי של קבלת החלטות והרדפות זו את זו, מבלי שגלויה
 אליהן מהלך של עיבוד מידע והפקת תובנות של ממש. תוצאת הבחירות הרדופות זו את
 זו עשויה להיות מה שאפשר לכנות "קצֵר נרטיבי". סיפורים של ממש אינם נוצרים משום
 שעומס המידע ברשת ואופי החשיפה אליו אינו מאפשר את יצירתם. במילים אחרות:
 אינטראקטיביות המופעלת על ריק נרטיבי אינה עשויה ליצור סיפור.

באשר לאנטי-לינאריות העשויה לאפיין את חוויות הרשת, גם כאן מתבקשת הפניה
 לעבר הבחנותיו של לורנס סטון. סטון השתמש במושגים "דיגרסיה" ו"פרוגרסיה"
 כדי לתאר את המסלול המורכב והמפותל שבו התנהלה כתיבתו. ביצירה מייסדת שגדו,
 הפרוגרסיה, התקדמות הכרונולוגית של המהלך העלילתי הראשי או של דרך המלך
 מעוכבת באופן רצוף בשל סטיות רבות מספור (ומרתקות) לעבר מסלולים ותת-מסלולים
 צדדיים, המכונים "דיגרסיות". סטון אוחז את הדיגרסיות: "הדיגרסיות הן ... אור

37. לתיאור דרך השפעתן של תבניות נרטיביות על עיצוב המציאות ראו: Kathryn Abrams,
 "The Narrative and the Normative in Legal Scholarship", *Representing Women: Law, Literature and Feminism* (Susan Sage Heinzelman and Zipporah Batshaw
 Wiseman - eds., Duke University Press, Durham, 1994) 44
 38. ליכולת למקס את עצמנו במובנים של זמן ולפגיעה ביכולת זו, יש כמובן משמעות הנדרשת
 מהחק מעבר לנקשרים הנרטיביים. ראו בניין זה: "Our sense of time and continuity is what makes us human; in psychoanalytical jargon, it is the basis of our ego, our sense of self. It also is what permits us to recognize the intention of others and the 'Black Ink' of the Framers' intention", *100 Harv. L. Rev.* (1987) 751, p. 756

"קליפיים" מהירים וחדים מאטנות לטריבייה, המקיים גם את יכולת ההשתוממות שלנו וגם את תחושותינו הרגשיות.⁵¹ החשיפה אל המכלול בווימתו הבלתי-פוסקת, הבלתי-נשלמת והבלתי-מאורגנת מובילה לעבר שיתוק רגשי, משום שהיא פוגעת ביכולת להבחין ביחוד האינדיבידואלי המאפיין כל חוויה: אינסוף ההקשרים הוא גם חסרוננו של הקשר. למעשה מדובר בכאן באותו סוג של "קצץ נרטיבי" שהוכר קודם-לכן בהקשר לחוויות האינטרנט. כמוכונה המשוכללת מכפי תפיסתם של כוחות-הגנפוש האנושית? בנינו, הבריחה מהאלף או הרתיעה מהאלף שברחם מתאר, בין היתר, היא הברה בצורך לקיים ולשמר פרקטיקות נרטיביות.

באמצעות הורמה המתעצמת של אתרים, תמונות ודימויים (images), האינטרנט מפק מבט שאפשר לראותו כייצוג קיצוני של סימולקרה (simulacrum). תפיסת הסימולקרה מתארת חלק ניכר מהתרבות העכשווית כורמה רצופה של העתקים ודימויים, שהקשר שלהם למקור נעשה כה מטושטש, עד שכבר אי-אפשר לבחון אותו.⁵² רעיון הסימולקרה שצמח בשדה ביקורת האמנות הפך רלבנטי לתרבות ככלל.⁵³

51. גם האטנות וגם ענייני הטריבייה אינם זוכים לנבחה בלעדיה, ולו קצרה. מנהג השעה ההדושה הוא לעשות שימוש אופטימלי בשעה ובזמן מסך נתונים ובעת שמדווחים על אסון המוני, המתרחש בקצה אחד של כדור הארץ, מעדכן אותו "באנר" מתחף בתחתית המסך בדבר תוצאות ספורטיביות בקצה האחר. פרקטיקה ה"באנרים" משוגעת גם בישת, בה נתקלים תדיר במסרים בלתי-קרואים, הרוחקים סיפורים המנסים להתרסק. לאופיין המתעתע לעתים של הדושה היום ראו: W. Lance Bennett, *News: The Politics of Illusion* (5th ed., Longman, New York, 2003).

52. ראו: Brian Massumi, "Realer Than Real: The Simulacrum According to Deleuze" (http://www.anu.edu.au/HRC/first_and_last/works/and_guattari), 1 Copyright (1987) (5th ed., Longman, New York, 2003). המונח "סימולאקרום" (בלטינית - צלם, צליל, מסיכה) שאל ממשי המערה של אפלטון, שבו יושבי המערה רואים צללים על קירותיה, ומדמים אותם כעולם הממשי, שהוא למעשה מחוץ להגש ידם. הרעיון הוא שבשלב הנוכחי של הקאפיטליזם הולך וניתק הקשר בין הסרטים ובין האובייקטים שהם מייצגים, העולם, או הממשות, מוחלפים ברשת של דימויים (שניה ריינהרט, מקיבום למדונה והקבוץ המאוחד, 2000, 1147).

53. לפיתוחו של רעיון הסימולקרה ראו: Fredric Jameson, "Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism", 146 *New Left Rev.* (1984) 53; Jean Baudrillard, *Simulacra and Simulation* (Sheila Faria Glaser - trans., The University of Michigan Press, Ann Arbor, Michigan, 1994); Gilles Deleuze and Felix Guattari, *Anti-Oedipus* (Robert Hurley, Mark Seem and Helen R. Lane - trans., Viking, New York, 1977).

דוגמה לתופעה בעלת אופי של סימולקרה בתרבות העכשווית היא תביעה שהוגשה לאחרונה

היום, תמישים-וחמש שנה בלבד מאז שפורסם הסיפור, עשויה להיות לכל אחת ואחד "אלף" אישית; אמנם, פחות משוכללת ופחות סומלית מהאלף הבורחוסית, אבל בכל זאת נקודה שממנה נפתחת אפשרות של גלישה אל תוך צבר מידע חסר-גבולות; הכוונה כמובן לאינטרנט.⁴⁵ התגובה האנושית להשיפה אל האלף דמוית הרשת מתוארת בסיפור באמצעות שתי המרויות המרכזיות. קולוס ארתנטינו דנרי מייצג היים של השיפה מתמדת לאלף ותוצאת החשיפה הזו. במקרה שלו, התוצאה רבות הוא טורח על חיבורה של פואמה ששמה כדור ונסולת-ערך לחלוטין.⁴⁶ זה שנים רבות הוא טורח על חיבורה של פואמה ששמה כדור הארץ. במפעל גדול זה ביקש דנרי "לחרוץ את מעטפת הכוכב כולה" מבלי לפסוח ולו על פרט אחד. מקור ההשראה למפעל הגדול המיוזר הזה הוא האלף, שממנו מפיק דנרי בחסר-כשרון ובחוסר-טעם תוצר חסר-ערך. למעשה הוא פשוט "מעתיק ומדביק" מתוך האלף אלפי תמונות ומקטעים ויוצר סוג של סימולקרה.⁴⁷ פרקטיקה זו מייחסת כל תגובה רגשית מצדו. היא חוסמת ומעקרת צמיחה יצירתית. את מקום היצירה תופסת העתקה אובססיבית וסיופית של מקטעי מציאות משתנה, נטולת יכולת להתבוננות רגשית או ביקורתית בתוצרים המועתקים.

בורחם מייצג חוויה הפוכה. המפגש הראשון עם האלף מעורר בו רגשות עזים, בלתי-נסבלים. "השיריים הנוראים של מה שהפליא לפניו להיות ביאטריס ויטרנו"⁴⁸, האשה שברחם אהב, מופיעים לעיניו יחד עם תבילת קלפים ספרדיים, נמרס, בוכנות, ביזונים, צבאות, תנודות של גאות ושפל ועוד ועוד סוף. הצירוף הזה משמש את הייחודיות של כל אלמנט. כל פריט במעגל האינסופי הוא, בין אם מדובר ביקרון אישי בין אם בתמונה שאין לה שום קשר ישיר או עקיף לחייו, הופך זהה לאחרים. לאחר הסערה הרגשית הראשונה, הנכב, ההערה האינסופית והצער האינסופי,⁴⁹ התגובה הרגשית נעשית כהה.

ריבוי המידע גורם לאובדן היכולת להשתומם, לחוש הפתעה, להודיע. "ברחוב, במדרגות, ... ברכבת התחתית, נראו לי כל הפרצופים מוכרים. חששתי פן לא ימצא עוד לעולם דבר שיוכל להפתיעני, חששתי פן לא תסור ממני לעולם תחושת החורה".⁵⁰ אובדן רומה נקשר גם ב"צרכנות חדשות" עכשווית, שבמהלכה אנו חווים מעברים

45. לשימוש דומה ב"אלף" של בורחם כדימוי הרלבנטי לעידן האינטרנט ראו את המיטפורה שמציע לנדאו: "The hypertext document becomes a traveling Aleph" (לנדאו (לעיל, הערה 34), 12). בנקשר זה ראו עוד את רשימתו של וולק, העוסקת בקשרים שבין יצירות שונות של בורחם לאינטרנט: www.salon.com/books/feature/1999/12/06/borges/index.html.

46. ראו בורחם (לעיל, הערה 42), 115.

47. ראו הולק, הערה 52 והטקסט שלייה.

48. בורחם (לעיל, הערה 42), 126.

49. שם, שם.

50. שם, 127.

האינטרנט, אשר, אם להמשיך את הקו הרעיוני של בנימין, הוא התופעה שממנו בחובן במובלע התפתחויות הטכנולוגיה במשך המאה העשרים ועם זאת, הוא מייצג שונות וחיידוש המיוחדים לו.⁵⁸

ד. המשפט והרשת

המשפט והלגיטימיות הסימבולית שלו מתחזק ומזוהים באמצעות היכולת לקלוט סיפורים, להשוות אותם לסיפורים אחרים ולגבש עמדות מעריכות לגביהם. האינטרנט מעצים ומדגיש את תופעת השעתוק ביוצרו מעין "מנת יתר" של סימולקרה, המשפיעה על התרבות בדרכים חדשות. אוירת הסימולקרה מטשטשת את המבנים הנרטיביים ואת הסיפורים המכוננים והפונקציונליים. היא מטשטשת גם את התפיסות הנקשרות אל המשפט ופוגעת בלגיטימיות הסימבולית שלו ובסמכותו, המתוחזקת ומוזנת באמצעות

הסיפורים, תופעה שאת החילתה הוא מייחס להמצאת הדפוס, ואת המשכה - לפריחת הדימון בעת המודרנית:

[T]he art of storytelling is coming to an end. Less and less frequently do we encounter people with the ability to tell a tale properly. More and more often there is embarrassment all around when the wish to hear a story is expressed. It is as if something that seems inalienable to us, the securest among our possessions, were taken from us: the ability to exchange experiences (Walter Benjamin, "The storyteller: Reflections on the Works of Nikolai Leskov", *Illuminations* (H. Arendt - ed., H. Zohn - trans., Harper Collins, London, 1992) 84).

58. העמדות באשר למידת השונות של האינטרנט מטכנולוגית שקדמו לו הן מנוגות, כתיאור של ביגל:

At one end of the spectrum are those who recognize occasional differences, conceding in certain limited cases that some new rules and regulations may be necessary. Others may go much further, arguing that today's net-worked computers environment is *different enough* - both in its design and in the nature of the online activity that takes place - to merit new and different approaches to regulatory issues that inevitably arise. Finally, at the other end of the spectrum, are those who would go so far to argue that the online world is metaphysically both a different place and time, transcending commonly accepted notions of geography and duration (Stuart Biegel, *Beyond Our Control? Confronting the Limits of Our Legal System in the Age of Cyberspace* (The MIT Press, Cambridge, Mass., 2001), 31).

בסיוי מעניין לסימולקרה ולהשלכותיה מצוי בתקשורת ההמונים. את רצף החזרות האינסופיות של מקטעי חדשות, דימויים, תמונות ומלל המופק לתקשורת ההמונים אפשר לראות כסימולקרה. בתוך הזוימה הזו של חזרות אינסופיות, מלים כמו "מציאות", "אמת", "אותנטיות" ו"סמכות" מאבדות משמעות. בתוך כך אובדת גם היכולת ליצור ולהגיב לסיפורים, שבלא מננה ברור ומובחן העומד ביסודם אינם אפקטיביים. לתופעת הסימולקרה ביטויים "טרנס-אינטרנטיים". במסגרת הידועה יצירת האמנות בעידן השעתוק הטכני סוקר ולטר בנימין את שלבי התפתחותה של יכולת השעתוק האנושית:

השניניים העצומים שהדפוס - היכולת לשעתק טכנית את הכתב - גם להם בתחום הספרות, ידועים לכל. אבל אין הם אלא התגלמות מיוחדת, אם כי חשובה ביותר, של התופעה הנדונה כאן מבחינה היסטורית כללית. ... כשם שדפוס האבן טמן בחובו במובלע את העיתון המאויר, כן הצילום מקפל בו את סרט הקולנוע. בשעתוק הטכני של הקול החלו לטפל בשלהי המאה הקודמת. עקב מאמצים אלה קרב והולך עידן שבו, כניסוחו של פול ואלרי: 'כמו שניצ'ייד כמעט לא מורגש מביא מרחוק מים, גאו והרס-השמל לדירותינו כדי לשרת אותנו, כך יעמדו לרשותנו תמונות או סדרות-צילילים שיופיעו בהינף-יד קל, כמעט מתן אות, וכן גם ייעלמו באופן דומה.⁵⁴

בהמשך הדברים דן בנימין בין השאר, בטשטוש ההבחנות בין סופרים לקהלם עקב התפתחותה של עיתונות ההמונים,⁵⁵ בשינויים בתפיסת הזמן בעקבות פיתוח הקולנוע⁵⁶ ובאופן שבו רצף של תמונות נעות מסית את הדעת וגורם לפגיעה ביכולת לפתח עמדה מעריכה ושופטת⁵⁷ - כל אלה תופעות המאפיינות אפילו ביתר-שאת את חוויית

נגד חברת סוני, מפיקת הסרט "ספידרמן", בטענה שהחליפה באמצעות עריכת וידאו דיגיטלית את המודעות שהופיעו על הבניינים הנראים בסרט. תהיה תוצאת הדיון המשפטי אשר תהיה, השאלה שהתעוררה ממושה היטב את היכולת הטכנולוגית לטשטש את גבולות המציאות, עד כדי אובדן המשמעות של המציאות "האמיתית" לטובת מציאות אלטרנטיבית, שנראית לצופה כאותנטית לא פחות. ראו: *Sony Corp. v. Super Sign Company and Super Sign Associates* 48 Sherwood

- 54. ראו ולטר בנימין, "יצירת האמנות בעידן השעתוק הטכני (שמעון ברמן - מתרגם, הקיבוץ המאוחד, 1987), 20-18.
- 55. שם, 42.
- 56. שם, 50.
- 57. שם, במסה אחרת שלי, מספר הסיפורים, כותב בנימין על הדעיכה ההדרגתית של

מונעי החיפוש Westlaw, Lexis ודומיהם מייצגים חלק ניכר של המהפכה האלקטרונית.⁶² אמצעים אלה שינו באופן דרמטי את צורת העבודה המחקרית-משפטית. בעבר איסוף מידע לצורך מציאת מענה בסוגיה משפטית הצריך מחקר שהושלב הראשוני שלו היה לעתים קרובות זיהוי תבנית סיפורית כלשהי, והשלב הבא - חיפוש אחר חומרים המתקשרים אל תבניות דומות או שונות בהקשר מסוים. כך, מי שביקש לעמוד, למשל, על הקשרים בין משפט הוקתי לדיני הנזיקין, ניסו לאתר את "סיפור הרעיון" של כל אחד משני הענפים, להבין כמה הם נבדלים זה מזה ולמצוא סיפורים רלבנטיים במקורות המתקשרים בדרכים אסוציאטיביות ולוגיות לסיפורים אלה. רכישת פרקטיקה מחקרית מעין זו הצריכה השקעה של זמן, ניסיון והימיון והניבה לעתים קרובות תובנות בלתי-צפויות והבחנות רחבות ומורכבות. החיפוש הממוחשב שינה את פני הדברים. עתה יסתפק רוב החוקרות והחוקרים בהקלות מלות-מפתח רלבנטיות כמו "הוקתי" ו"נזיקין" ושילוח מנוע-חיפוש לדרכו המירה ברשת, אלא שבשלב חוסר-היכולת של מנוע-החיפוש לכסות את מרחבי הרשת במלואם תוצאת החיפוש היא לעתים חלקית ומקריית.⁶³ בעייתיות אחרת נובעת מהלוגיקה הבוליאנית המאפיינת את מנוע-החיפוש. כותב מייקל הייס:

When we pose a question to the Boolean world, we use keywords, buzzwords, and thought bits to scan the vast store

האורחי (תיקון מס' 5, תשס"א-2001, ק"ת 820, וכן תקנות סדר הדין האזרחי (תיקון מס' 2, תשס"ב-2002, ק"ת 4780, התפתחות שגיית היא המגמה המתמצמת להפניית סכסוכים הנדונים בפני בית המשפט להליכי בוררות או גישור (סעיפים 1-379 ו-179 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב] (תיקון מס' 15), תשנ"ב-1992, ס"ח 68). ראוי להזכיר בהקשר זה את הקמת המחלקות לניתוב תיקים בבתי המשפט, המסייעות בין היתר, להפנייתם של הסכסוכים להליכי בירור חלופיים באון גישור, וזאת קודם לקיום דיון ראשון לפני בית המשפט (סעיף 82א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב] (תיקון מס' 2, תשס"א-2001, ס"ח 498, ותקנות 3 ו-5 לתקנות בתי המשפט (מחלקה לניתוב תיקים), תשס"ב-2002, ק"ת 1198). תודעה לתלמידיי בשאר פאזה-ג'ויס ולתלמידי סמיר בן דוד וליאור פרי, שהפנו את תשומת לבי לדוגמאות אלו.

⁶² ראו: Richard A. Lanham, "The Electronic Word: Literary Study and the Digital Revolution", 20 *New Literary History* (1989) 265, p. 272.

⁶³ הקושי להגיע לתוצאות אופטימליות הביא להקמת חברות המתמחות ב-Data Mining, תזווש מידע באמצעות האינטרנט. מעניינת הבחירה הלשונית המתמחית לרשת כאל מבה, הרומזת גם על אופיה של "כריית המידע" כעמל, וזו על כך שמאמץ הכרייה לא תמיד מניב תוצאות. יתירה מזאת, על-פי התמונה המתחילה להתברר, שפע המידע הניגיש ברשת אינו מכסל הכרח את תלותנו באנשי מקצוע אלא מחזיר אותנו אל המקצוענות בדת האחרית. יתכן שבעתיד מקצועני החיפוש יתפלגו לתחומי מומחיות שונים (למשל: עורכי-דין שתחום מומחיותם יהיה חיפוש ברשת), ובתוצאה מכך ההתמקצעות תוקצן עוד יותר מכפי שידענו בעבר.

היכולת לקלוט סיפורים, ולשנות אותם לסיפורים אחרים ולגבש עמדות מעריכות לגביהם. ריצ'רד שרוין, בחיבור הבוחן את השפעת התרבות הפופולרית על המשפט, מתאר את השלכות דום הדימויים הממוחר על המציאות המשפטית:

They conjure a world robbed of personality, intentionality, and a story robbed of a structure that allows the listener to make sense of human actions and interactions. Such psychological fatality is intolerable to those – judges, jurors, lawyers, victims, suspects, spectators, and media producers – who face the law's demand for public judgment. Without coherent stories, judgment becomes impossible.⁶⁴

כאמור, האינטרנט, בשל תכונותיו הייחודיות, מציעים את התופעה.⁶⁵ בתרבות המוצפת בנתונים שאינם מתגבשים לכלל סיפורים מובחנים, דימויים של דימויים, משמעותו הסימבולית של המשפט, כמשמעות מוסדות חברתיים אחרים, מיטשטשת. בעקבות כך היכולת להעריך סיטואציות מוסרית ורגשית נפגעת והיכולת לגבש עמדות נורמטיביות מתערערת. ללא סיפורים קוהרנטיים, השיפוט על כל מימדי, הופך לבעייתית.

בנקודה זו אני מבקשת להציע בקצרה זיקות אפשריות בין תופעת הפגיעה ביכולת הסיפוריות ובין שתי סוגיות הקשורות למשפט ברשת: הראשונה היא הדרך שבה משפיעים מנוע-החיפוש האלקטרוניים על השיח המשפטי, והשנייה היא הקושי ההולך ומתגבר ליישם חלקים של המשפט הפוזיטיבי הקיים על המהרחה ברשת.⁶⁶

⁵⁹ ראו: Richard K. Sherwin, *When Law Goes Pop* (The University of Chicago Press, Chicago, 2000), 130. ליחסי הנגמלין בין טכנולוגיות התקשורת המתפתחות לשינויים בחברה ובתרבות, ראו: Lelia Green, *Communication, Technology and Society* (Sage Publications, London, 2001).

⁶⁰ ייתכן שהתופעה תועצם עוד יותר בעתיד, כשטכנולוגיית האינטרנט תתחבר עם הטכנולוגיה הסלולרית. נגישות החיבור לאינטרנט בכל זמן ובכל מקום תהפוך את עולם הדימויים שברשת לחלק בלתי-נפרד מחיי היומיום.

⁶¹ אפשר שהדים לקשר בין פרקטיקות משפטיות ובין הפגיעה ביכולת הנרטיבית ניתן לראות בהתפתחויות פרוצדורליות המשקפות, אולי, לא רק שיקולי יעילות אלא גם רתיעה מעיסוק מתמשך בסיפורי הצדדים, כשם שחייב בעבר מהלכו הדגיל של ההליך. הראשונה מקורה בהוראה המחייבת להגיש תובענה, כשסכום התביעה או שווי הנושא אינו עולה על 50,000 (למעט תובענה ממוכנת, תובענה ייצוגית ותובענה לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תש"ל"ה-1976, ס"ח 234) בדרך של סדר דין מהיר, הליך שנפתח בהגשת כתבי טענות בצירוף תצהירים לאימות העובדות, אסמכתאות, חוות דעת מומחה ובמידת הצורך, ורשימת המסמכים הרלוונטיים למשפט והעתיקהם, ומתבסס על תצהורים בכתב, כשהבורר נמשך יום אחד בלבד (תקנות 214א-214ב, 214, 214א, 214ב, 214ג, 214ד) לתקנות סדר הדין

הועלת ממאג הקולות והמחשבות העצום המיוצג באמצעות סיפורים, נראה שכלוב זה אי-אפשר להסתפק באינטרנט כספק בלעדי של ידע מחקרי.⁶⁶

נושא אחר הנראה כראוי למבחן בהקשר של הפער בין הנרטיב לרשת הוא הקשיים המעשיים והתיאורטיים המתעוררים כאשר מבקשים ליישם קונספציות מספטיות מסורתיות על המתרחש באינטרנט.⁶⁷ ייתכן שקשים אלה נובעים לא רק מבעיות "טכניות", אלא גם מחוסר-יכולת להפעיל כמה מהנרטיבים המשפטיים המכוננים והפונקציונליים בחלל הווירטואלי. נתבונן, לדוגמא, באופן שבו משפיעה חויית האינטרנט על תפיסת הגבולות. עד עתה היה לכל הסיפורים המשפטיים - מכוננים כפונקציונליים - למצער מכנה משותף אחד: כולם ממוקדים בהתרחשות שאפשר למקמה בין גבולות מוגדרים. הגדרת הגבולות חיונית למשפט וחיונית לנרטיבים המשפטיים. צמדנו על האופן שבו משפיע האינטרנט על תפיסת גבולות וצירים של זמן ומקום מציגים דימוי האינטרנט גם על תפיסת הגבולות הפיזיים. הצעתנו בפתח הדברים דימוי של "מפת נרטיב", המיטלטלת את רוחב השתרעותו של הנרטיב בשהה המשפט. גיוסון ופוסט מציגים דימוי של מפה פוליטית, המתארת את הגבולות הגיאוגרפיים בין מדינות, ולצהה "מפת משפט", המשרטטת את אזורי התחולה של המשפט.⁶⁸ עד לאחרונה היה הפיפה כמעט מלאה בין השטחים המכוסים על-ידי שלוש המפות המיטפוריות: מפת הנרטיב, מפת המשפט והמפה הפוליטית. כשם שמציניים ג'ונסון ופוסט, "אצרים" של משפט ומוסדות משפטיים ישימים וניתנים להפעלה בתוך גבולות פיזיים קיימים. כמו-כן, צורות נרטיביות שונות היו ישימות באזורים משפטיים מובחנים. מצב דברים זה השתנה. משום שהאינטרנט קיים בכל מקום ואינו קיים באף מקום ספציפי, נפגעת היכולת הנרטיבית, תלוית רעיון הגבולות המוגדרים בתוך חלל זמן. מאותו טעם נפגע רעיון הגבולות והריבונות הנקבעת בהתאם למתאר הגבולות: "Global computer-based communications cut across territorial borders, creating a new realm of human activity and undermining the feasibility - and legitimacy - of laws based on geographic boundaries".⁶⁹

66. בהקשר זה מעניינת האפיוורה הבאה: בחיפוש שעשה לאחרונה במנועי-החיפוש WESTLAW נמצאו על-פי המלה "אינטרנט" 1,262 פסקי-דין פרדליים ו-391 פסקי-דין מדינתיים. בחיפוש דומה, על-פי המלה "נעל", נמצאו 28,269 פסקי-דין פרדליים ו-37,073 פסקי-דין מדינתיים. המחברים מציגים את אופיו המטעה של נתון זה. לכאורה הוא עשוי להצביע על כך ש"נעללים" הן נושא משפטי חשוב יותר מ"אינטרנט". מהנתונים הללו אין עולה, שנעללים אינם נושא משפטי מיוחד ואף אין עולה מהם הייחודיות המאפיינת את נושא האינטרנט במשפט. Peter B. Maggs, John T. Soma and James A. Sprowl, *Internet and Computer Law* (West Group, St. Paul, Minn., 2001), iii.

67. למחקר מקיף העוסק בשאלת גבולות המשפט בעידן האינטרנט ראו ביגל ולעל, הערה 58.

68. ראו: David R. Johnson and David G. Post, "Law and Borders: The Rise of Law in Cyberspace", 48 *Stan. L. Rev.* (1996), p. 1368.

69. שם, 1367.

of knowledge. Keeping an abstract, cybernetic distance from the sources of knowledge, we set up tiny funnels to capture the onrush of data. The funnels sift out the "hits" triggered by our keywords. ... We cover an enormous amount of material in an incredibly short time, but what we see comes through narrow thought channels.⁶⁴

"תעלות-החשיבה הצרות", המאפיינות את החיפוש הממוחשבים, אינן מציגות את הסיפורים הרלבנטיים; הן קוסעות את הסיפורים, מעוותות אותם או מחמצות אותם. ומינתם הגבוהה של מנועי-החיפוש מרחיקה אותנו מספרים ומספריות, המכילים אוספים עצומים של סיפורים חיוניים לתפיסת מהות המשפט והניגון - סיפורים שאיננו יכולים להרשות לעצמנו לוותר עליהם. שיח משפטי הניזון בלעדית מהרשת עשוי להניב תוצאות לקיחות או דלות בשל היעדר פועלו המפרה של דמיון, המתעורר בעקבות השיפה לסיפורים.⁶⁵ אין דברים אלה משום המלצה לוותר על מנועי-חיפוש או אי-הכרה באפשרות להפיק תוצאות איכותיות וחשובות באמצעותם. עם זאת, אם ברצוננו להפיק

64. ראו: Michael Heim, "Logic and Intuition", *Computers and Ethics in the Cyberage* 2001) 74, p. 81 (D. Micah Hester and Paul J. Ford - eds., Prentice Hall, New Jersey, 2001).

65. השוו לרעיונותיו של רוזק באשר לצורך לשמור על קווי-גמל ברורים בין רעיונות למידע: It is only when we strike a clear distinction between ideas and information that we can recognize that these are radically different levels of discourse requiring different levels of evaluation. In most cases, we may be able to assess the data that flow through the program as either "right" or "wrong", a question of fact that yields to standard research methods. But the ideas that govern the data are not information; nor are they sacrosanct matters of mathematical logic. They are philosophical commitments, the outgrowth of experience, insight, metaphysical conviction, which must be assessed as wise or foolish, childlike or mature, realistic or fantastic, moral or wicked. That critical project spans the full range of computer software, from the video game that places the fanciful annihilation of a galaxy beneath the power of a child's thumb to the computerized war machine that places the real choice of genocide before our presidents and generals... The computer can do no better than the quality of the information selected by a human intelligence to be entered into it" (Theodore Roszak, "Computers and Reason", *Computers and Ethics in the Cyberage* (D. Micah Hester and Paul J. Ford - eds., Prentice Hall, New Jersey, 2001) 63, p. 73).

mass speech that this country - and indeed the world - has yet seen" (ACLU v. Reno, 929 F.Supp. 824, 881). As a result courts have been, and should be, cautious in applying traditional concepts.⁷²

יש להניח, שתפיסות חדשות אכן יתפתחו, והדבר יתרחש בעקבות כינון של תבניות גרטיביות חדשות,⁷³ אולם כדי שנוכל לעשות שימוש יצירתי בספרים חדשים כדי לנווט בסיבירסטיים, יש לשמר את היכולת הגרטיבית - אותה יכולת שחווית האינטרנט פוגעת בה. **ה. סיום**

בעשור הראשון של המילניום הנוכחי האינטרנט מציב שאלות רבות בדבר משפט, תרבות, כוח ויצירתיות. גם אם השאלות הן חדשות, סיפורים שנוצרו זה מכבר הם בין הכלים עצמם ייתן ליצור את התשובות. יחוסים בין אינטרנט, גרטיב ומשפט הם דינמיים, מורכבים ורחוקים מהגבשות סופית. עם זאת, כבר עתה אפשר לשער, כי האינטרנט יוביל יוקם שינויים של ממש הן באופן השימוש בגרטיבים הן באופן הבנת המשפט. הגרטיבים המכונים והפונקציונליים המוכרים לא ייעלמו, אך אפשר שישתנו מאוד. אפשר שבימים אלה מתעצבים גרטיבים חדשים, שיקשרו לימים עם תפיסות משפטיות חדשניות. ייתכן שפרשיות נאפסטר,⁷⁴ מיקרוסופט ויארהי,⁷⁵ על התפתחותיהן הלוחות עדיין בעיפל, יניבו גרטיבים מוכנים חדשים. ייתכן שסיפורים אחרים יזכו בתפקיד. אם סיפורים מייצגים את קשת האפשרויות האנושית, סיפורים הם שהיו מענה לאתגרים חדשים, לצרכים דחופים.

סיפורים הם חיוניים, והמשפט, כמוסדות חברתיים אחרים, יוסיף להזיק להם. כותב ולטר בנימין: "תוך פרקי זמן היסטוריים ארוכים משתנה, עם כלל אורח הקיום של חברות

72. ראו: 456 F. Supp. 960 *Alta Vista Technology, Inc. v. Digital Equipment Corporation*, 463 (1997).

73. למעשה, גם עתה סיפורים הם הכלי שמשמשים בהם לעתים קרובות כדי לתאר כמה מהקשיים הקונספטואליים שחווית האינטרנט יוצרת. כך בלומלי, דילייני ופורד פונים לסיפורים כאשר הם מבקשים לתאר את האתגר שמציב האינטרנט בפני התאריה והפרקטיקה הכרוכים ברעיון הריבונות הלאומית. הם מציבים את טרגיית המינוס - סיפור הצוות שהרג נער סיפון בלב ים כדי לשרוד - לצד גרטיב משפטי חדש, שבמרכזו נער מפלרידה אשר שיגר אימים לרשת. שני הסיפורים משמשים לכותבים מצע ורקע לצורך עיסוק בשאלה הגדולה, "היכן הוא המשפט?" Ford, Richard T. Delaney and Nicholas Blomley, *The Legal Geographies Reader* (Blackwell Publishers, Oxford, 2001), xii.

74. ראו: 284 F.3d 1091 (2002) *A&M Records, Inc. v. Napster, Inc.*

75. ראו: 534 U.S. 952 (2001) *United States v. Microsoft Corp.*

76. ראו פרשת יאהו! (לעיל, הערה 70).

פסק-דין תקדימי שניתן על-ידי בית-משפט מחוץ פדלי בקליפורניה בפרשת *Yahoo! v. L.C.R.A.*⁷⁶ חושף חלק מהבעייתיות הנוצרת עקב שטשוש הגבולות ברשת. בפרשה זאת ביקשה יאהו! בבית-משפט מחוץ פדלי בקליפורניה מתן הצוה, כי פסק-דין צרפתי, שבו ציוותה יאהו! לחסום את גישתם של גולשים באינטרנט בצרפת לחומר נאצי שהוצג או הוצע למכירה באתר הראשי של יאהו! הממוקם בקליפורניה, אינו אכיף בארצות-הברית. פסק-הדין הצרפתי לא הביא בחשבון את החוקה האמריקנית והזכויות שהיא מעניקה. בית-המשפט האמריקני קיבל את הבקשה ונתן את ההצהרה שהתבקשה,⁷⁷ מן השעם שהצו אשר ניתן בצרפת סותר את התמקין הראשוני. החלטה זו, בין אם מסכימים עם הנמקתה בין אם לאו, מדגימה את סוג הקשיים שיש להתמודד עמם כאשר באים ליישם תבניות-יסוד גרטיביות, שבמרכזן תפיסות גבולות וריבונות מסורתיות על התרחשויות בחלל הרשת. בקשיים האלה ובצורך ביצירת תפיסות חדשות, ההולמות את עידן האינטרנט, דנה השופטת האמריקנית ננסי גרטר, בהתייחסה לסוגיה של הפרת סימני-מסחר ברשת:

The change is significant. Physical boundaries typically have framed legal boundaries, in effect creating signposts that warn that we will be required after crossing to abide by different rules... To impose traditional territorial concepts on the commercial uses of the Internet has dramatic implications, opening the Web user up to inconsistent regulations throughout the fifty states, indeed, throughout the globe. It also raises the possibility of dramatically chilling what may well be "the most participatory marketplace of

70. ראו: 169 F. Supp. 2d 1181 (N.D. Cal. 2001) *Yahoo! Inc. v. La Ligue Contre Le Racisme Et L'antisemitisme*

71. ראו: 145 F. Supp. 2d 1168 (2001) *Yahoo! Inc. v. La Ligue Contre Le Racisme Et L'antisemitisme*

71. בסיכום החלטתו כתב השופט Fogel: Yahoo! seeks a declaration from this court that the first amendment precludes enforcement within the United States of a French order intended to regulate the content of its speech over the Internet. Yahoo! has shown that the French order is valid under the laws of France, that it may be enforced with retroactive penalties, and that the ongoing possibility of its enforcement in the United States chills Yahoo!'s First Amendment rights. Yahoo! also has shown that an actual controversy exists and that the threat to its constitutional rights is real and immediate. Defendants have failed to show... the existence of which could be shown through further discovery. Accordingly, the motion for summary judgment will be granted. 1194.

אנוש, גם אופן התפיסה החושית שלהן. האופן שבו התפיסה האנושית מתארגנת. – המדיום שבו היא מתרחשת – מותנה לא רק טבעית אלא גם היסטורית.⁷⁷ שינויי תפיסה כאלה יתרחשו גם בעקבות המעבר לעידן האינטרנט.⁷⁸ הפער בין חוויית האינטרנט ובין תפיסה נרטיבית אינו בלתי־עביר ולמעשה גם אינו חדש, למרות האיכות העכשווית המובהקת של הרשת. למתח בין הרצון לבנות לנו "עיר ומגדל וראשו בשמים",⁷⁹ שבו ישכון "עם אחד ושפה אחת לכולם",⁸⁰ ובין החשש ממצב שבו "לא ישמעו איש את שפת רעהו"⁸¹ שורשים מיתיים עמוקים בתרבות האנושית. חזון המגדל שבו דוברים שפה אחת הוא חזון השליטה במכלול, העשוי להפוך לסיוט האובדן במרחב חסר־גבולות. הקונפליקט שניסיתי לתאר כאן, בין שלטון הרשת ובין אובדן הסיפור, הוא הד עכשווי לאותו מטה־סיפור עתיק: ביטול גבולות המטשטש את היכולת ליצור סיפורים, להקשיב לסיפורים, לראות חלקים מובחנים במציאות ולהפעיל סוגי שיפוט שונים באשר אליהם. אולם, וגם זה חלק מאותו מטה־סיפור מיתולוגי, בסופו של דבר תמיד מושגים איוונים כאלה או אחרים בין תפיסת המכלול ובין תפיסת חלקיו, בין הדחה להפליג לתוך האינסוף ובין הצורך למקד את המבט במובלעת מוגבלת, בין הכאוס ובין הסיפור.

77. ראו בנימין (לעיל, הערה 54), 23.

78. עתידינים מנסים לעמוד על טיבם המשוער של שינויים אלה. כך, ג'נט מורי משרטטת דמות של "cyberbard" – מספרי סיפורים שהם "half hacker, half bard" המובילים את הדמיון הספרותי לעבר טריטוריות לא־נדועות (Janet Murray, *Hamlet on the Holodeck: The Future of Narrative in Cyberspace* (Free Press, New York, 2001), 9. להצעות שעניינן ארגון־מחדש של צורות שיה ודרכי חשיבה בעידן הרשת ראו: Paul Virilio, *The Aesthetics of Disappearance* (Semiotext(e), New York, 1991); Otto Imken, "The Convergence of Virtual and Actual in the Global Matrix: Artificial Life, Geo-Economics and Psychogeography", *Virtual Geographies: Bodies, Space and Relations* (Mike Crang, Phil Crang and Jon May - eds., Routledge, London, 1999) 92; Nick Bingham, "Unthinkable Complexity? Cyberspace otherwise", *Virtual Geographies: Bodies, Space and Relations* (Mike Crang, Phil Crang and Jon May - eds., Routledge, London, 1999) 244; Marcus A. Doel and David B. Clarke, "Virtual worlds: Simulation, Suppletion, S(ed)uction and Simulacra" *Virtual Geographies: Bodies, Space and Relations* (Mike Crang, Phil Crang and Jon May - eds., Routledge, London, 1999) 261; *Cyberspace, Cyberbodies, Cyberpunk: Cultures of Technological Embodiment* (Mike Featherstone and Roger Burrows - eds., Sage, London, 1995); Donna J. Haraway, *Modest_Witness@Second_Millennium.FemaleMan@Meets_OncoNouseTM* (Routledge, New York, 1997); David R. Koepsell, *The Ontology of Cyberspace* (Open Court, Chicago, 2000).